

Wijziging van het Wetboek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met de concentratie van scheepvaartzaken bij de rechtbank Rotterdam

Concept

MEMORIE VAN TOELICHTING

ALGEMEEN

Inleiding

Dit wetsvoorstel strekt ertoe om scheepvaartzaken te concentreren bij de rechtbank Rotterdam. Verwacht wordt dat dit zal bijdragen aan de kwaliteit van de rechtspraak en aan de efficiëntie van de rechtsgang in die zaken, en aan het behoud en de verdere opbouw van kennis en expertise bij de rechtbank Rotterdam. Hiervan kan tevens een gunstig effect uitgaan op de positie van Nederland als vervoersknooppunt. Dit wetsvoorstel geeft uitvoering aan een in gerechtelijke kringen al langer bestaande wens.

Concentratie rechtbank Rotterdam

De rechterlijke indeling is met ingang van 1 januari 2013 gewijzigd door de Wet Herziening Gerechtelijke Kaart (HGK). Als gevolg daarvan zijn er nu nog 11 rechtbanken (voorheen 19) en 4 gerechtshoven (voorheen 5). Door deze schaalvergroting beschikken de gerechten in beginsel over voldoende zaken, mensen en middelen om de kwaliteit van de rechtspraak voor de toekomst te borgen en meer maatwerk mogelijk te maken. Ook kan op specialistische gebieden meer expertise worden opgebouwd en behouden.

Dit laatste betekent dat er, in vergelijking tot voorheen, minder behoefte is aan wettelijke concentratie van zaken bij gespecialiseerde rechtbanken. Op een beperkt aantal gebieden is de behoefte aan concentratie er nog wel. Dat is volgens het Toetsingskader Wettelijke Concentratie van de Raad voor de rechtspraak het geval als een bepaalde categorie zaken bijzondere rechterlijke expertise vereist en daarnaast sprake is van ten minste een van de volgende omstandigheden:

- er is jaarlijks een beperkt aantal zaken van die categorie;
- aanwezigheid van omgevingspartners op een bepaalde locatie maakt concentratie op die locatie wenselijk;
- concentratie draagt bij aan de efficiency van de procesgang.

Tot de gebieden waar wettelijke concentratie wenselijk wordt geacht, behoort een deel van het scheepvaartrecht. Het gaat bij deze zaken om een zeer specialistisch rechtsgebied met veelal een complexe onderliggende materie. Het gaat hier onder meer om het vervoer van goederen over zee of over de binnenwateren, de exploitatie van een zee- of binnenschip, hulpverlening en aanvaring. De rechtbank Rotterdam beschikt over juridische en inhoudelijke deskundigheid op het terrein van de scheepvaart. De rechtbank geniet een goede reputatie op dit gebied. In handelscontracten gesloten tussen Nederlandse partijen wordt de Rotterdamse rechtbank vanwege haar expertise regelmatig als forum opgenomen. De indruk bestaat dat door de rechtbank Rotterdam in verhouding tot de overige rechtbanken reeds een groot deel van de natte zaken worden behandeld. De inschatting van de Raad van de rechtspraak is dat de concentratie jaarlijks een beperkt aantal zaken - tussen de 50 en 100 van de in dit wetsvoorstel opgenomen scheepvaartzaken - zal betreffen.

Daarnaast vormt de aanwezigheid van reders, stuwadoors, cargadoors, scheepsbouwers en gespecialiseerde advocatenkantoren een argument ten gunste van concentratie bij de rechtbank Rotterdam. De behandeling door gespecialiseerde rechters zal bijdragen aan de efficiency van de procesgang. De uitbreiding van de omvang van het pakket natte zaken zal de rechtbank Rotterdam nog beter in staat stellen kwalitatief hoogwaardige rechtspraak te verlenen. Naar verwachting is dan ook aan de voorwaarden voor concentratie voldaan.

Systeem Rv en aanpassing Rv

Het gaat er in dit wetsvoorstel om welke rechter geografisch gezien een zaak dient te behandelen, derhalve om de vraag welke rechter relatief bevoegd is.

De relatieve competentie van de rechtbanken is in algemene zin geregeld in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv). Voor dagvaardingszaken bevatten de artikelen 99-110 Rv algemene regels, voor verzoekschriftzaken gelden de artikelen 262-270 Rv. In het wetsvoorstel tot Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Algemene wet bestuursrecht in verband met de vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht (Kamerstukken 2014-2015, 34 059, nrs. 1-3) blijven deze algemene regels vrijwel gelijk. In dit wetsvoorstel wordt niet langer van dagvaardingprocedures en verzoekschriftprocedures, maar van vorderingsprocedures en verzoekprocedures gesproken. Er wordt één procesinleiding voorgesteld voor zowel een verzoek als een vordering. Ook kan in één procesinleiding zowel een vordering als een verzoek worden gedaan. In dit wetsvoorstel is met deze voorgestelde wijzigingen rekening gehouden.

Rv bevat specifieke bepalingen over procedures over schepen. Een aantal van deze bepalingen dient in verband met de beoogde concentratie bij de rechtbank Rotterdam te worden aangepast. De wijzigingen met betrekking tot de concentratie betreffen in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering de bepalingen in de eerste afdeling van de Vierde Titel van het Tweede Boek over het executoriaal beslag op en executie van schepen. Daarnaast zien de wijzigingen op de eerste afdeling (algemene bepalingen) van de Eerste Titel van het Derde Boek over rechtspleging in zaken van verkeersmiddelen en vervoer.

De bepalingen inzake de relatieve bevoegdheid in dit wetsvoorstel zijn te beschouwen als *lex specialis* ten opzichte van de hiervoor genoemde algemene (gewone) competentieregels.

Van de rechtbank maakt de kantonrechter deel uit. Voor het behandelen en beslissen van kantonzaken worden enkelvoudige kamers gevormd (art. 47 Wet op de rechterlijke organisatie). De kantonrechter behandelt onder meer zaken met een beloop van ten hoogste € 25 000 en zaken van onbepaalde waarde die geen hogere waarde dan € 25 000 vertegenwoordigen, de zogenaamde waardeverordeningen (onderdelen a en b van art. 93 Rv). Daarnaast kennen de rechtbanken enkelvoudige kamers voor het behandelen en beslissen van zaken waarvoor in verband met onverwijlde spoed een voorziening (voorzieningenrechter) wordt gevraagd. Deze kamers kunnen ook andere bij de wet aan hen toebedeelde zaken behandelen en beslissen.

In de bevoegdheidsbepalingen voor scheepvaartzaken is in bepaalde gevallen de voorzieningenrechter van een bepaalde rechtbank als (enige) bevoegde rechter aangewezen (art. 50 Wet op de Rechterlijke Organisatie). In verband met de beoogde concentratie bij de rechtbank Rotterdam wordt in deze gevallen de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam als bevoegde rechter aangewezen. In kortgeding wordt de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam voor de in het wetsvoorstel genoemde scheepvaartzaken als medebevoegde rechter aangewezen. In verband met de specialisatie kan worden gekozen voor Rotterdam, maar in verband met grote spoed kan ook gekozen voor een meer nabije rechter.

Ook in zaken betreffende het beslag op en de executie van schepen wordt de rechtbank Rotterdam een aanvullend bevoegdheid toegekend. Voor deze zaken geldt hetzelfde als voor de kortgedingzaken. Uitzondering hierop is de executieverkoop van buitenlandse zeeschepen, die van wege de complexiteit van de materie steeds de deskundigheid van de Rotterdamse rechter vereist.

Opgemerkt zij dat de artikelen 1 tot en met 10 Rv regels bevatten aangaande de rechtsmacht in internationale gevallen van de Nederlandse rechter, onverminderd het bepaalde in verdragen en EG-verordeningen. De EEX-verordening (Verordening (EU) Nr. 1215/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2012 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken) is een verordening die ook op dit terrein een rol speelt. Deze verordening bevat naast rechtsmacht bepalingen ook relatieve bevoegdheidsbepalingen die regelen welke rechter van een lidstaat voor bepaalde zaken bevoegd is. De bepalingen van de verordening hebben voorrang boven de regels van Rv. Ook op grond van verdragen kan een andere rechter aangewezen zijn. Zo zijn op grond van de Herziene Rijnvaartakte zogenaamde Rijnvaartrechtbanken aangewezen als relatief bevoegde rechter voor bepaalde scheepvaartgeschillen.

Ingevolge artikel 10 Rv, dat ongewijzigd blijft in het hierboven genoemde wetsvoorstel inzake de vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht, heeft de Nederlandse rechter ook rechtsmacht als dit voortvloeit uit andere wettelijke bepalingen tot aanwijzing van een bevoegde rechter dan die vervat in de derde afdeling van de tweede titel (art. 99-110 Rv) en van de tweede afdeling van de derde titel (art. 262-270 Rv). De bevoegdheidsbepalingen op het terrein van de scheepvaart kunnen in bepaalde gevallen derhalve ook van belang zijn voor de rechtsmacht in zaken met een internationaal karakter.

Consultatie

Over het wetsvoorstel is overleg gevoerd met de rechtbank Rotterdam. Advies is gevraagd aan de Raad voor de rechtspraak, de Nederlandse Orde van Advocaten, de Nederlandse Vereniging voor Zee- en Vervoersrecht, de Adviescommissie voor burgerlijk procesrecht, de Koninklijke Beroepsorganisatie van Gerechtsdeurwaarders en de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie.

PM

Financiële consequenties

De wijzingen in verband met de concentratie hebben geen substantiële werklastgevolgen en financiële consequenties tot gevolg.

PM Rvdr

Artikelen

Artikel I

Onderdeel A (artikel 562b)

In een nieuw artikel 562b is opgenomen dat scheepsexecutiegeschillen, behalve voor de in artikel 438, eerste lid, aangewezen rechtbank, ook voor de rechtbank Rotterdam kunnen worden gebracht.

Ingevolge artikel 438 worden geschillen die in verband met een executie rijzen, gebracht voor de rechtbank die naar de gewone regels bevoegd zou zijn, of van het rechtsgebied waarbinnen de inbeslagneming plaatsvindt, zich een of meer van de betrokken zaken bevinden of de executie zal geschieden. Aan deze bevoegdheidsregeling wordt de rechtbank Rotterdam in artikel 562b in de afdeling over executoriaal beslag op schepen toegevoegd. De rechtzoekende wordt hiermee de mogelijkheid geboden desgewenst in ingewikkelde zaken gebruik te maken van de expertise in scheepvaartzaken van de rechtbank Rotterdam.

Onderdeel B (artikel 563)

Ingevolge artikel 563, eerste lid, moet het beslag op schepen worden voorafgegaan door een aan de eigenaar van het schip of boekhouder van de rederij te betekenen exploit van een deurwaarder houdende een bevel om binnen vierentwintig uur aan de executoriale titel te voldoen.

In artikel 563, tweede lid, is geregeld dat indien er vrees bestaat dat het schip spoedig naar een andere plaats zal vertrekken de voorzieningenrechter van de rechtbank, ook op mondeling verzoek van de deurwaarder, kan bepalen dat deze ook zonder voorafgaand bevel tot de inbeslagneming kan overgaan. De voorzieningenrechter is niet nader aangeduid. Er kan van worden uitgegaan dat bedoeld wordt de voorzieningenrechter van de rechtbank van het rechtsgebied waarbinnen het schip zich bevindt en het beslag moet worden gelegd (zie ook Jongbloed, 2008 (T&C Rv) art. 563, aant. 4 en Burgerlijke Rechtsvordering, Van Mierlo, artikel 563, aantekening 3). Dit wordt in dit lid verduidelijkt en tevens wordt toegevoegd dat voor deze verzoeken ook de rechtbank Rotterdam bevoegd is. Met het oog op de aanwezige deskundigheid kan voor de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam worden gekozen. In verband met bijvoorbeeld de spoedeisendheid van deze zaken kan ook de plaatselijke voorzieningenrechter worden geadieerd.

Onderdeel C (artikel 569)

Ingevolge het tweede lid van artikel 569 kan de voorzieningenrechter van de rechtbank van het rechtsgebied waarbinnen de verkoop zal plaatsvinden, op verzoek van een schuldeiser die later beslag heeft gelegd, bepalen dat deze de executie zal overnemen, als de executant de executie niet met redelijke spoed voortzet. Ook hier wordt de rechtbank Rotterdam als bevoegde rechtbank toegevoegd, zodat in complexe zaken van de kennis van de rechtbank Rotterdam gebruik kan worden gemaakt. Tevens is een redactionele wijziging doorgevoerd.

Onderdelen D en E (artikel 571, tweede lid, en artikel 575)

Artikel 575 regelt de verkoop van een buitenlands schip ter openbare zitting van de rechtbank.

In het eerste lid is thans bepaald dat het verzoek voor de bepaling van dag en uur van de verkoop door executant moet worden gedaan aan de rechtbank voor welke hij voornemens is de executie te doen plaatsvinden. Voorgesteld wordt deze bevoegdheid inzake de verkoop van een buitenlands schip exclusief aan de rechtbank Rotterdam toe te kennen. De verkoop van een buitenlands schip is vaak zeer complex en vergt een specifieke deskundigheid.

In artikel 571, tweede lid, is bepaald dat in het geval van verkoop van een buitenlands schip, de verkoop, naast de in het eerste lid voorgeschreven bekendmaking (aanplakking volgens plaatselijk gebruik en aankondiging in een ter plaatse waar het schip zich bevindt verspreid dagblad), zo mogelijk bekend moet worden gemaakt door plaatsing van een kennisgeving in een of meer door de voorzieningenrechter van de rechtbank van het rechtsgebied waarbinnen de verkoop zal plaatsvinden, aan te wijzen nieuwsbladen van het land waartoe het schip behoort. In het geval van verkoop van een binnenschip dat in een buitenlands register te boek staat, wordt zo mogelijk een

kennisgeving geplaatst in een of meer door de voorzieningenrechter van de rechtbank aan te wijzen nieuwsbladen van het land waar het register wordt gehouden.
De hier genoemde voorzieningenrechter wordt in aansluiting op de in artikel 575 gewijzigde bevoegdheid vervangen door de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam.

Onderdeel F (artikel 580)

In het huidige artikel 580 zijn op de verdeling van de opbrengst de artikelen 551-552 van overeenkomstige toepassing verklaard. Wanneer het kleine zeeschepen betreft en ongeregistreerde binnenschepen (zie artikel 576 Rv) geschiedt de verkoop als die van andere roerende zaken en zijn de artikelen 480-490a, 490c en 490d van toepassing.

Artikel 551a bepaalt dat na de betaling van de koopprijs ieder van de belanghebbenden genoemd in artikel 551, derde lid, (de schuldeisers die op de zaak of op de koopprijs beslag hebben gelegd, de beperkt gerechtigden wier recht door de executie vervalt en de geëxecuteerde) bevoegd is een gerechtelijke rangregeling te verzoeken. Deze regeling wordt verzocht door aan de voorzieningenrechter van de rechtbank van het rechtsgebied waarbinnen zich de geëxecuteerde zaken geheel of grotendeels bevinden, de benoeming van een rechter-commissaris te vragen tegen over wie de verdeling zal plaatsvinden. Omdat deze zaken over rangregelingen vaak ingewikkeld zijn, wordt gekozen voor de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam.

Onderdeel G (artikel 624)

In het eerste lid van artikel 624 is geregeld dat verzoeken tot goedkeuring door de rechter van de verklaring dat naar beste weten het luchtvaartuig voor teboekstelling vatbaar is en verzoeken tot machtiging tot doorhaling van een teboekstelling van zeeschepen (art. 8:195, vierde lid), van binnenschepen (art. 8:786, vierde lid) en van luchtvaartuigen (art. 8:1304, vierde lid) worden gedaan aan de rechter van rechtbank van de woonplaats die is gekozen bij de aanvraag tot teboekstelling (art. 8:194, zesde lid, 8:784, zevende lid en art. 8:1303, zesde lid) of aan de rechtbank waar de betreffende registers worden gehouden (art. 8:193, 783 en 1302).

De machtiging van de rechter strekt ertoe derden met bepaalde rechten te beschermen tegen het vervallen van hun rechten. Doorhaling kan ook alleen plaatsvinden wanneer derden ten gunste van wie ten aanzien van het schip inschrijvingen of voorlopige aantekeningen bestaan, zich niet tegen de doorhaling verzetten. Voor de verzoeken met betrekking tot zeeschepen en binnenschepen wordt in verband met de complexiteit van de materie voor exclusieve bevoegdheid van de rechtbank Rotterdam gekozen. Hierbij zij aangetekend dat het kantoor van de scheepsregistratie zich ook in Rotterdam bevindt.

Het is daarom nodig om in artikel 624 onderscheid te maken tussen teboekstelling van schepen enerzijds en van luchtvaartuigen anderzijds. Het huidige eerste lid wordt in verband hiermee gesplitst in een eerste lid dat ziet op de bevoegd voor verzoeken inzake schepen en een tweede lid dat ziet op de bevoegdheid voor verzoeken aangaande luchtvaartuigen.

Onderdeel H (artikel 625)

In artikel 625 wordt de exclusieve competentie van de rechtbank Rotterdam voor scheepvaartzaken geregeld.

Onder deze zaken vallen de in het huidige artikel 625 genoemde scheepshuurkoopzaken, maar ook vele andere typisch natte zaken waarvan de praktijk heeft aangegeven dat exclusieve competentie voor deze zaken wenselijk is.

Bij de omschrijving van zaken is rekening gehouden met de in Boek 8 gebruikte begrippen, maar ook met begrippen in verdragen, zoals het Hulpverleningsverdrag 1989 (Internationaal Verdrag inzake Hulpverlening, 28 april 1989, Trb. 1990, 109) en het Beslagverdrag (Verdrag tot het vaststellen van enige eenvormige regels betreffende het conservatoir beslag op zeeschepen, Brussel, 10 mei 1952, Trb. 1981, 165). In de omschrijvingen wordt niet met zoveel woorden

verwezen naar de bepalingen in Boek 8 BW om de bevoegdheid van de rechtbank Rotterdam in internationale zaken betreffende deze onderwerpen niet uit te sluiten. Regelmatig dienen bepalingen van buitenlands recht te worden toegepast.

In onderdeel a gaat het om het vervoer over zee of over de binnenwateren. Deze zaken vormen een belangrijke categorie binnen de scheepvaartzaken. Zie voor het vervoer per zeeschip artikel 8:370 en voor het vervoer per binnenschip artikel 8:890 BW.

Onderdeel b betreft de exploitatie van een zee-of binnenschip. Onder exploitatie-overeenkomsten worden verstaan: de bevrachtingen van het schip en de overeenkomsten tot vervoer van zaken of personen met het schip (art. 361, eerste lid, Boek 8 BW). In dit onderdeel wordt het goederenvervoer en vervoer van reizigers met hun bagage uitgesloten. Het goederenvervoer valt onder de hiervoor genoemde onderdelen. Het vervoer van reizigers valt niet onder de exclusieve bevoegdheid van de rechtbank Rotterdam. Het personenvervoer is niet van dien aard dat de exclusieve bevoegdheid van de rechtbank Rotterdam aangewezen is.

In onderdeel c wordt het slepen en duwen van schepen genoemd. Sleep en duwovereenkomsten vallen op grond van Boek 8 niet onder de hierboven genoemde vervoersovereenkomsten omdat ingevolge deze laatste overeenkomsten het vervoer moet geschieden aan boord van het schip. Deze overeenkomsten vallen, voor zover zij vervoer beogen op grond van het BW, onder afdeling 1 van titel 2 de artikelen 8:20-32 BW.

Opgemerkt zij dat bij de in dit artikel genoemde overeenkomsten ook sprake zou kunnen zijn van consumentenovereenkomsten. De verwachting is dat dit slechts zelden aan de orde zal zijn. De concentratie in Rv kan dan ook voor eventuele consumenten aanvaardbaar worden geacht.

In onderdeel d is de hulpverlening opgenomen. Hulpverlening is in Boek 8 BW omschreven als iedere daad of werkzaamheid, verricht om hulp te verlenen aan een in bevaarbaar water of in welk ander water dan ook in gevaar verkerend schip of andere zaak. Deze omschrijving is ontleend aan die van het Hulpverleningsverdrag. Er wordt in dit verdrag en het BW geen onderscheid meer gemaakt tussen hulpverlening en berging.

Onderdeel e betreft zaken van aanvaring of schade veroorzaakt zonder dat een aanvaring heeft plaats gehad. In artikel 540 en 1001 van Boek 8 BW wordt onder "aanvaring verstaan de aanraking van schepen met elkaar". Artikel 8:541 BW verruimt het bereik van de aanvaringsbepalingen tot schade die door een zeeschip is veroorzaakt zonder dat een aanvaring heeft plaats gehad. Zie voor binnenschepen de verruiming in artikel 1002. Het gaat in de eerste plaats om het geval dat een schip aan een ander schip en/of zaken en personen aan boord van dat andere schip schade heeft veroorzaakt zonder dat beide schepen met elkaar in aanraking zijn gekomen. De toepassing van de aanvaringsbepalingen wordt ook uitgebreid tot het geval dat een schip schade toebrengt aan een andere zaak dan een schip, ongeacht of het schip met die andere zaak in aanraking is geweest. Schade veroorzaakt door een schip zonder aanvaring is bijvoorbeeld schade ten gevolge van het overslaan van brand van het ene schip op het andere schip of schade die ontstaat doordat bij het lossen een container van het dek van het ene schip op het dek van het andere schip valt of schade die is ontstaan aan de lading door de gebrekkige staat van onderhoud van het schip.

Artikel 8:541 BW maakt met betrekking tot zeeschepen een voorbehoud voor de Wet aansprakelijkheid olietankschepen. Artikel 8a van deze wet voorziet echter al in een bevoegdheid van de rechtbank Rotterdam.

In onderdeel f zijn onder meer opgenomen schade veroorzaakt aan boord van het schip of veroorzaakt door zaken afkomstig van een schip. Hieronder valt bijvoorbeeld schade veroorzaakt door olie of andere schadelijke stoffen die na een ongeval uit het schip zijn gestroomd.

In onderdeel g zijn de hierboven reeds genoemde huurkoopzaken genoemd.

Onderdeel h ziet op de avarij-grosse. Avarij-grossehandelingen zijn kort gezegd de opofferingen of uitgaven redelijkerwijs verricht voor de gemeenschappelijke veiligheid van een zeeschip of binnenvaartschip en de hiermee vervoerde goederen (zie voor de beschrijving in het BW voor zeeschepen art. 8:610 BW en voor binnenschepen art. 8:1020 BW). Deze zaken betreffen een specifieke categorie van natte zaken. Rv bevat een aantal bepalingen voor specifieke avarij-grosse gevallen waarin de rechtbank Rotterdam als bevoegde rechtbank is opgenomen (art. 640, 641 en 641a). Zie ook onderdeel M waarin de rechtbank Rotterdam als bevoegde rechtbank wordt aangewezen inzake de aanwijzing van een dispacheur ter berekening van avarij-grosse.

Op grond van het tweede lid is in de rechtbank Rotterdam medebevoegd in zaken waarbij een of meerdere binnenschepen zijn betrokken en dit schip of deze schepen niet worden gebruikt in de uitoefening van een beroep of bedrijf. Wanneer enkel niet professioneel binnenschepen zijn betrokken, zoals een plezierjachtje, kunnen rechtzoekenden derhalve kiezen voor de rechtbank Rotterdam. Niet steeds zal dan de deskundigheid van de rechtbank Rotterdam nodig zijn. Wanneer een van de binnenschepen of meerdere binnenschepen worden gebruikt in de uitoefening van een beroep of bedrijf, geldt de exclusieve bevoegdheid van de rechtbank Rotterdam.

Ingevolge het derde lid is de rechtbank Rotterdam aanvullend bevoegd in geval van gecombineerd vervoer. Het gaat hier om het vervoer geregeld in een overeenkomst die zowel ziet op het vervoer over zee of binnenwater, als op ander vervoer. Dit andere vervoer kan zijn vervoer over de weg, over het spoor en door de lucht. Zie voor omschrijvingen in Boek 8 BW onder meer artikel 8:40 BW. Wanneer van een dergelijke overeenkomst sprake is kan gekozen worden voor de rechtbank Rotterdam. Hiertoe zal aanleiding kunnen zijn wanneer de vordering of het verzoek juist het vervoer over zee of binnenwater betreft.

In het vierde lid is een aanvullende bevoegdheid opgenomen voor de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam voor kortgedingzaken. In kortgeding wordt de eiser volgens het huidig recht de keuze gelaten om op te roepen voor de voorzieningenrechter van het arrondissement waar de voorziening moet worden getroffen of voor de voorzieningenrechter die volgens de gewone regels bevoegd is. Op grond van deze regel kan eveneens steeds gebruik gemaakt worden van de deskundigheid van de rechtbank Rotterdam, maar bestaat ook de mogelijkheid om in verband met grote spoed naar een dichterbij zijnde voorzieningenrechter te gaan.

In het vijfde lid wordt rekening gehouden met zaken waarin verschillende vorderingen of verzoeken aan de orde zijn, maar waarvan slechts één een vordering of verzoek betreft waarvoor exclusieve bevoegdheid van de Rotterdamse rechtbank bestaat. Wanneer er samenhang tussen deze vorderingen bestaat is het wenselijk dat alle vorderingen en verzoeken door deze rechtbank worden behandeld en de zaak niet verdeeld wordt over verschillende rechtbanken.

In het wetsvoorstel tot Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en de Algemene wet bestuursrecht in verband met de vereenvoudiging en digitalisering van het procesrecht (Kamerstukken 2014-2015, 34 059, nrs. 1-3) wordt aan artikel 109 Rv een lid toegevoegd dat bepaalt dat in zaken waarbij zowel een vordering is ingesteld als een verzoek is ingediend, de rechter bevoegd is van de woonplaats van de verweerder bij de vordering, tenzij het verzoek niet behoort tot diens absolute bevoegdheid of tenzij de wet, met uitzondering van artikel 262, anders bepaalt. In dat geval wordt de zaak gesplitst (overeenkomstig het voorgestelde artikel 30b, vierde lid, Rv). Hier wordt een van deze bepaling afwijkende specifieke regeling getroffen die rekening houdt met de concentratie bij de rechtbank Rotterdam.

Onderdeel I (artikel 626)

In artikel 626 wordt geregeld dat een vervoerder beslag kan laten leggen op onder de vervoersovereenkomst aan boord van een schip vervoerde zaken, gedurende een maand na aanvang van de dag dat deze zaken niet meer aan boord zijn, zolang niet een derde te goeder trouw en anders dan om niet daarop enig recht heeft gekregen. Het beslag wordt, behoudens een enkele uitzondering, gelegd met toepassing van de regels betreffende conservatoir beslag op roerende zaken in handen van de schuldenaar (art. 700 e.v.).

Op grond van het artikel 700, eerste lid, is voor het leggen van conservatoir beslag verlof vereist van de voorzieningenrechter van de rechtbank van het rechtsgebied waarbinnen zich een of meer van de betrokken zaken bevinden.

In het tweede lid is een zin toegevoegd op grond waarvan de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam aanvullend bevoegd wordt gemaakt het verlof voor het leggen van het beslag in deze specifieke zaken te verlenen. Zoals in het algemeen deel van de toelichting is aangegeven is in beslagzaken voor een aanvullende bevoegdheid gekozen.

Onderdeel J (artikel 627)

In artikel 627 is bepaald dat de aanwijzing van een derde, als bedoeld in artikel 8:481, tweede lid, BW (zeeschepen) en artikel 8:946, tweede lid, BW (binnenschepen) geschiedt ten verzoeken van de meest gereede partij door de voorzieningenrechter van de rechtbank van de plaats waar het daar bedoelde cognossement aan de vervoerder moet worden afgegeven.

Het cognossement is een waardepapier. Uitsluitend de houder van het cognossement heeft het recht op aflevering van de in het cognossement vermelde goederen te vorderen van de vervoerder; deze cognossementhouder moet daartoe het cognossement bij de vervoerder afgeven en voor kwijting aftekenen. De cognossementhouder is gerechtigd het cognossement, in afwachting van de aflevering van de lading, aan een derde in bewaring te geven, zulks tot zekerheid voor de afgifte van het cognossement aan de vervoerder. In deze leden gaat het om het door de rechter aanwijzen van een derde aan wie het cognossement in bewaring kan worden gegeven totdat de zaken zijn afgeleverd. De beantwoording van de vragen of er sprake is van een cognossement en van aflevering vereist specialistische kennis. Ook hier wordt de rechtbank Rotterdam in verband met de benodigde deskundigheid bevoegd verklaard.

Onderdeel K (artikel 628)

Ingevolge artikel 628 kan de vervoerder de voorzieningenrechter van de rechtbank, binnen het rechtsgebied waarbinnen de zaken zich bevinden, verzoeken om toestemming om ten vervoer ontvangen zaken op te slaan, onder zichzelf te houden of daarvoor andere maatregelen te treffen. De wet noemt een aantal gevallen waarin de vervoerder de lading kan opslaan bij een derde (8:490/955 lid 1 BW). Opslag is mogelijk als degene die recht heeft op aflevering van de vervoerde zaken niet opkomt, weigert de zaken te ontvangen of de zaken niet met de vereiste spoed in ontvangst neemt, er beslag is gelegd op de zaken of de vervoerder gegronde redenen heeft om aan te nemen dat de cognossementhouder die als ontvanger opkomt desalniettemin niet tot aflevering gerechtigd is.

De geschillen kunnen groot en complex zijn. Ook hier is de exclusieve bevoegdheid van de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam wenselijk.

Onderdeel L (artikel 629)

Artikel 629 geeft een regeling voor geschillen tussen een vervoerder en een derde ontvanger, die niet de afzender was, inzake overeenkomsten tot vervoer geheel of gedeeltelijk per schip van een buiten Nederland gelegen plaats naar een in Nederland gelegen eindbestemming. Bevoegd tot kennisneming van deze geschillen is thans de rechter binnen wiens rechtsgebied die plaats in Nederland ligt. Ook heeft in verband met de complexiteit van de zaken de rechtbank Rotterdam de voorkeur boven de rechter van de plaats van eindbestemming. Dit volgt reeds uit ook artikel 625. Het belang van dit artikel is gelegen in het tweede lid. Op grond van dit lid is een beding waarbij van de bevoegdheidsregeling van het eerste lid wordt afgeweken nietig, tenzij van een van de twee in dat lid genoemde situaties sprake is (aanwijzing van rechter van plaats van grondgebied van staat waarin hetzij de vervoerder, hetzij de ontvanger woonplaats heeft of neerlegging in een afzonderlijk, niet naar algemene voorwaarden verwijzend, geschrift).

Onderdeel M (artikel 631)

In artikel 631 is een bevoegdheidsregeling opgenomen voor de kennisneming van geschillen naar aanleiding van het stellen, aanvullen of vervangen van zekerheid als bedoeld in de artikelen 830, 96, 489, 954 en 1131 van Boek 8 BW. De artikelen 489 en 954 zien op het vervoer over zee respectievelijk het vervoer in de binnenvaart. De vervoerder kan een retentierecht uitoefenen op zaken die hij in verband met de vervoersovereenkomst onder zich heeft voor hetgeen hem door de afzender of geadresseerde verschuldigd is. Dit retentierecht vervalt zodra aan de vervoerder het bedrag is betaald waarover geen geschil bestaat en voldoende zekerheid is gesteld voor de

betaling van die bedragen, waarover wel geschil bestaat of waarvan de hoogte nog niet kan worden vastgesteld. Denkbaar is dat tussen de vervoerder en schuldenaar geschillen ontstaan verband houdende met de zekerheidstelling ter opheffing van het retentierecht. Voor zekerheidsgeschillen op grond van deze artikelen is de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam bevoegd verklaard in plaats van de rechtbank van het rechtsgebied waarbinnen de aflevering plaatsvindt of moet plaatsvinden. De geschillen kunnen groot en complex zijn en derhalve is behoefte aan de deskundigheid van de Rotterdamse rechtbank.

Onderdeel N (artikel 632)

Op grond van artikel 632 kan aan de voorzieningenrechter van de rechtbank van het rechtsgebied waarbinnen de zaken zich bevinden, machtiging worden gevraagd om ten vervoer ontvangen zaken te verkopen. Het gaat dan bijvoorbeeld om bederfelijke waren. In verband met deskundigheid van de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam wordt deze ook hier exclusief bevoegd voor scheepvaartzaken.

In de toegevoegde zin worden de artikelen met betrekking tot vervoer over zee en de binnenvaart daarom afzonderlijk genoemd.

Onderdeel O (artikel 633)

Het in de artikelen 8:494 BW met betrekking tot het zeevervoer en in artikel 8:959 BW met betrekking tot het vervoer in de binnenvaart bedoelde onderzoek betreft een onderzoek naar de toestand van de zaken waarin zij worden afgeleverd. Wanneer verliezen of schaden van zaken worden vermoed kan de rechter gevraagd worden voor, bij of terstond na de aflevering daarvan en desgewenst aan boord van een schip een gerechtelijk onderzoek te doen naar de oorzaak daarvan (art. 8:495 en 960 BW). Deze verzoeken worden thans nog gericht aan de voorzieningenrechter van de rechtbank van het rechtsgebied waarbinnen de zaken zich bevinden, maar ook hier wordt voor de benodigde deskundigheid voortaan de rechtbank Rotterdam ingeschakeld. Tevens is een redactionele wijziging doorgevoerd.

Onderdeel P (artikel 635)

Artikel 635 regelt de bevoegdheid van de rechter in zaken van aanvaring of van een voorval als bedoeld in artikel 8:541 BW, zijnde schade veroorzaakt door een zeeschip zonder dat een aanvaring plaatshad.

Deze zaken zijn in dit voorstel opgenomen in de bevoegdheidsregeling van artikel 625, in onderdeel f. Artikel 635 kan dan ook vervallen.

Onderdeel Q (artikel 636)

Dit artikel geeft een hulpverlener de bevoegdheid om voor hetgeen hem uit hoofde van hulpverlening is verschuldigd conservatoir beslag te leggen op zaken, waaraan hulp is verleend maar die niet meer aan boord zijn, zolang niet een derde te goeder trouw en anders dan om niet daarop enig recht heeft verkregen.

Het conservatoir beslag wordt, tenzij het een schip betreft dat niet in Nederland teboekgesteld staat, behoudens een enkele uitzondering gelegd met toepassing van de regels met betrekking tot conservatoir beslag op roerende zaken in handen van de schuldenaar (art. 700 e.v). Voor het leggen van conservatoir beslag is verlof vereist van de voorzieningenrechter van de rechtbank van het rechtsgebied waarbinnen zich een of meer van de betrokken zaken bevinden (art. 700, eerste lid).

Aan het derde lid is een zin toegevoegd die, in aansluiting op artikel 626, de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam aanvullend bevoegd maakt het verlof voor het leggen van het beslag in deze specifieke zaken te verlenen.

Onderdeel R (artikel 637)

In artikel 637, eerste lid, is thans bepaald dat in zaken van hulpverlening artikel 635 van overeenkomstige toepassing is en dat voorts bevoegd is de rechter binnen het rechtsgebied van wie de hulp is verleend. Ingevolge het tweede lid geldt dat wanneer het gaat om zaken met betrekking tot een verzoek als bedoeld in afdeling 2 van titel 6 van Boek 8 en met betrekking tot een zekerheidsgeschil als bedoeld in artikel 8:568 BW de voorzieningenrechter van de bevoegde rechtbank bevoegd is. Het eerste lid kan vervallen. De exclusieve bevoegdheid van de rechtbank Rotterdam in hulpverleningszaken is geregeld in artikel 625 (onderdeel e). Artikel 635 is voorts hiervoor in onderdeel P geschrapt, omdat de daar bedoelde bevoegdheid reeds in artikel 625 is geregeld. De inhoud van het huidige tweede lid wordt gehandhaafd, met dien verstande dat de verwijzing naar artikel 8:568 BW vervangen wordt door de verwijzing naar artikel 8:571. Artikel 568 is bij wet van 2 juli 1997, Stb. 1997, 325 vervangen door artikel 571. Daarnaast wordt de voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam exclusief bevoegd.

Onderdeel S (artikel 638)

Op grond van het eerste lid is de eigenaar van het schip of de rompbevrachter verplicht binnen redelijke tijd na einde van de onderneming een persoon (dispacheur) aan te wijzen om onder meer de avarij-grosse te berekenen. Als deze verplichting niet wordt nagekomen is op grond van het tweede lid ieder die van mening is recht te hebben op een vergoeding in avarij-grosse dan wel in avarij-grosse te zullen moeten bijdragen, bevoegd de voorzieningenrechter van de rechtbank van het rechtsgebied waarbinnen de onderneming eindigde, te verzoeken de dispacheur te benoemen. De voorzieningenrechter van de rechtbank Rotterdam wordt ook hier in verband met specifieke deskundigheid exclusief bevoegd verklaard.

Onderdeel T (artikel 642a)

De aansprakelijkheid voor schade kan worden beperkt door het stellen van een of meer fondsen. Het verzoek inzake de beperking van de aansprakelijkheid waarbij de rechter wordt gevraagd het bedrag of de bedragen vast te stellen waartoe de aansprakelijkheid is beperkt en te bevelen dat tot een procedure van verdeling zal worden overgegaan. Voor schepen die niet teboekstaan in een Nederlands openbaar register is thans reeds bepaald dat het verzoekschrift moet worden ingediend bij de rechtbank Rotterdam. Voor in een Nederlands register teboekstaande schepen dient het verzoekschrift te worden ingediend bij de rechtbank van de plaats waar het schip teboekstaat. Deze zaken vergen een zekere deskundigheid. Het gewijzigde eerste lid van artikel 642a bepaalt nu dat voor alle schepen het verzoekschrift moet worden ingediend bij de rechtbank Rotterdam.

Onderdeel U (artikel 728)

In artikel 728 gaat het om het geven van verlof tot het leggen van conservatoir beslag op schepen. Mede bevoegd, naast de voorzieningenrechter van de rechtbank van het rechtsgebied waarbinnen zich een of meer van de betrokken zaken bevinden (zie art. 700, eerste lid), is de voorzieningenrechter van de rechtbank van het rechtsgebied waarbinnen het schip wordt verwacht. Hieraan wordt de bevoegdheid van de voorzieningenrechter van de Rotterdamse rechtbank toegevoegd. Tevens wordt de tekst van de eerste zin redactioneel iets aangepast.

Verzekerd wordt met de aanvulling dat het verzoek ook gedaan kan worden aan de voorzieningenrechter in Rotterdam. Niet gekozen is voor exclusieve bevoegdheid. Niet alle zaken zullen ingewikkeld zijn. Ook in spoedeisende zaken kan het wenselijk zijn om voor een andere rechter te kiezen.

Artikel II

Dit artikel regelt het overgangsrecht. De voorgestelde concentratie geldt alleen voor zaken die na de datum van inwerkingtreding aanhangig worden gemaakt. Met de overgangsregeling wordt beoogd duidelijkheid te geven en te voorkomen dat ten tijde van de inwerkingtreding van de wet bij een rechtbank aanhangige zaken, die onder de reikwijdte van dit wetsvoorstel vallen en op grond van de reeds bestaande bevoegdheidsregels door een andere rechtbank dan de rechtbank Rotterdam worden behandeld, na inwerkingtreding van dit wetsvoorstel aan de rechtbank Rotterdam moeten worden overgedragen.

De Minister van Veiligheid en Justitie,